SÖRMLANDSLÅTEN

Medlemstidning för Södermanlands Spelmansförbund Nr 1 2007

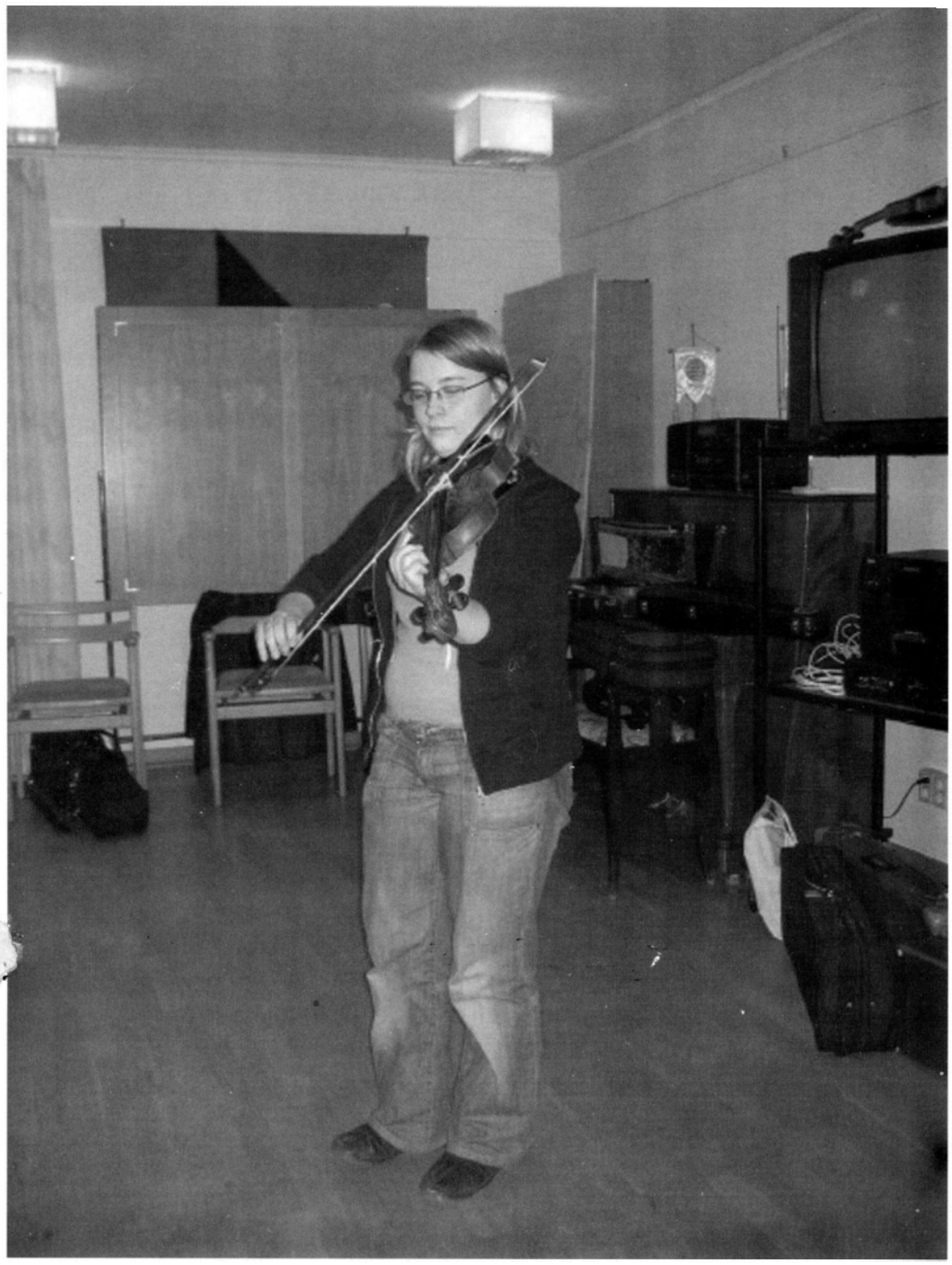

Sörmlandslåten
1/2007
Medlemstidning för
Södermanlands
Spelmansförbund
c/o Annelie Sandell
Tegvägen 46, 175 53 Järfälla
postgiro 12 24 74-0
org.nr :818500-9233
Ansvarig utgivare Torsten Gau
Redaktör Ingemar Skoglund
Tel 08-550 97320
Johansvägen 16
151 39 Södertälje
e-post:
ingemar.skoglund@telia .com

Styrelseledamöter:

Ordförande: Torsten Gau
016-42 00 70
Vice ordf. Christina Frohm
08-85 26 69
Kassör: Annelie Sandell
08-580 34718
Sekreterare: Birgitta Stenberg
08-550 415 53
Ledamöter:
Gunnar Nordlinder
08-89 91 80
Bernt Olsson
0157-206 36
Leif Wallin
016-212 90
Ersättare:
Lars Garén
0158-267 54
Lena Odén
Christer Odén
0152-70367
Försäkringar/medl.register:
Lennart Nordin
0155-26 64 11
Stugfogde:
Erik Andersson
0157-60705

Omslagsbild:
Alice Andersson, stipendiat
se sid 6.
foto:Mats Hedblom

Innehåll

Sid. 1 Ordföranden har ordet
Kallelse till årsmöte
2 Millerste-Kal om Österåkers brudmarsch
4 Allspel
Ingvar Andersson
5 SSR firar 60 år med allspelshäfte
Mats Hedblom
6 Att vara musiklärare *eller* Sagan om Alice
Leif Johansson
7 Gnestastämman 2007
Eskilstunastämman i ny lokal
8 Zornmärkesuppspelningarna 2007
Björn Ranung avliden
9 Södermanlands Spelmansförbund
Nils Dencker (1931)
10 CD med Anders Larsson och Patrik Andersson
11 Anmälan Zornmärkesuppspelningar

12 Inbjudan till Eskilstunastämman

Omslag sidan 3 Österåkers brudmarsch

Manusstopp nr 2/2007 1 maj

Du har väl inte glömt att betala medlemsavgiften för 2007?
Årsavgift 150:- Pg 12 24 74-4

Ordföranden har ordet

Nytt år och nya förhoppningar, dagarna blir längre och ljuset kommer. Går spelmansförbundet mot ljusare tider? Alla vi som håller på med folkmusik hoppas ju det. Jag vill inte låta gnällig,– men vi får ju väldigt lite uppmärksamhet från massmedia, tidningar, radio och TV trots att vi gör ju hundratals framträdanden i olika sammanhang som aldrig uppmärksammas. Vi får ta nya tag och visa att vi finns.
Snart stundar vinter- och vårstämmorna. När den här tidningen går i tryck har Gnesta- och Hallundastämmorna redan passerat med massor av spelmän, sångare och dansare.
Eskilstunastämman äger rum den 3:e mars och nu i nya lokaler som framgår längre fram i tidningen. Den är flyttad till Eskilstunas nya kulturcentrum Munktellstaden och vi hoppas att ni kommer - det är lätt att hitta dit och är väldigt fina lokaler.
Årsmötet äger rum den 24 mars i Stadshuset , Malmköping så vi möts snart. Ni har väl skickat in era verksamhetsberättelser till Birgitta Stenberg?
Tills dess – ha det bra och spela på!

Torsten

Välkommen till spelmansförbundets

ÅRSMÖTE

Den 24 mars i Malmköping

Kl. 13.00	Samling med kaffe och macka på Malmköpings Värdshus
Kl. 14.00	Årsmötesförhandlingar i Malmköpings stadshus
Kl. 16.30	Middag - 3 rätter på Malmköpings värdshus till subventionerat pris. 150:- (inkluderar också kaffe före mötet) som betalas på plats till kassören).

Anmälan senast den 18 mars till Torsten Gau, tel 016-42 00 70 eller e-post till Birgitta Stenberg stenb@telia.com

Sägnen om inspektor Erik Giers och Eva Amalia Palbitzkis kärleksäventyr.

(Den alldeles sanna berättelsen om Österåkers brudmarsch)

Den gamla herrgårdskusken Karl Fredrik Löthman berättade i sina minnen från Julita gård om en sägen han hört.
Kammarherren, godsägaren och militärkaptenen Axel Gottlieb Palbitzki, som var broder till Eva Amalia Palbitzki, bevistade fälttåget i Roslagen efter Carolus XII död. Ryssarna brände och härjade där. Vid det fälttåget var betjänten, bokhållaren och inspektorn Erik Giers med sin herre Axel Gottlieb Palbitzki. En natt då de låg i fältkvarter lyckades Erik Giers genom vaksamhet och påpasslighet egenhändigt infånga en ung ryss, Ivan Petrej. Ryssen var i färd med att bränna dem inne. Dessbättre misslyckades han tack vare Erik Giers ingripande. Ryssen fick ett rejält kok stryk av Erik Giers samt fängslades och ställdes i skarpt förhör. Vid dessa förhör tjänstgjorde, som tolk, en ung studerande, Johan Teller från Säby norrgård i Österåker. Johans far var fältwäbel och bodde i länsmansgården som alltså är Säby norrgård. Johan Teller, som fullständigt behärskade det ryska språket, kom ganska snart underfund med att ryssen Ivan Petrej var en sympatisk yngling och alltför ung och god för att arkebuseras. Därför tolkade han ryssens svar på domarens närgånga frågor så fördelaktigt som möjligt till ryssens favör. Ryssen uppträdde därtill modigt och i hög grad manligt vilket även bidrog till ryssens fördel, varför han skonades till livet och fördes till länsmansbostället, Säby norrgård i Österåker. Där fick han arbeta i jordbruket. Ivan Petrej visade sig vara en arbetsam, pålitlig och trogen tjänare som visade stor tillgivenhet för sin husbonde. Johan Teller utverkade hos överheten, tillstånd för ryssen att stanna i Österåker samt att där anta den Luterska läran och även ingå äktenskap. Ivan Petrej var även en mycket skicklig fiolspelare. Han fick genom sitt sympatiska uppträdande, många vänner och spelade sedemera, runt om i socknarna, bröllopsmusiken vid många bondbröllop. Ryssen hade i Österåker kommit i tillfälle att köpa en fin fiol. Fiolen var för övrigt också ett krigsbyte. Den hade tagits av en soldat Heen i konung Carolus XII :s krig mot konung August den starke i Polen.
Studeranden, Johan Teller var god vän med bokhållaren Erik Giers och hans i hemlighet trolovade fästmö, Eva Amalia Palbitzki på Julita gård. Nu sammanförde han åter på vänskaplig fot de båda antagonisterna från fälttåget, och slagsmålet, i Roslagen, Erik Giers och Ivan Petrej. När Ivan Petrej spelat några trånande, vackra melodier för Erik Giers och dennes fästmö, Eva Amalia Paöbitzki, förstod de varandra och blev vänner för livet. Därefter fick Ivan ofta spela för de två älskande då de besökte sin vän, studeranden Johan Teller i Säby länsmansboställe. Där hade de älskande en fristad, en halv mil från Julita gård. En halvmil som så gott som helt och hållit upptogs av Öljarens vatten. Vänskapen växte mellan dessa fyra, Johan Teller, Ivan Petrej, Erik Giers och Eva Amalia Palbitzki. Evas anhöriga reste emellertid stort motstånd mot hennes kärlek, Erik Giers. Vid detta motstånd mot kärleken, svor, både Johan Teller och Ivan Petrej, heligt att de med råd och dåd skulle bistå sina vänner om det skulle behövas. År 1725, strax efter nyår fick Johan Teller och Ivan Petrej visa att de inte glömt sin ed till sina vänner.
Baronessan Eva Amalia Palbitzki hade lockats och övertalats att uppehålla sig på en plats som Erik Giers inte kände till. Det var en okänd plats i Västergötland. Där skulle hon enligt den tidens lag, med tre söndagars kyrkoplikt, stå vid kyrkdörren och blygas när menigheten kom förbi. Det var straffet för sitt lägesmål med fästmannen som dessutom avtalat och bestämt att ingå äktenskap med Eva Amalia. Erik Giers anade att hans fästmö tvingats gå med på att inställa äktenskapet med honom och nu rådfrågade han sin vän Johan Teller. Johan Teller gav då rådet att de till varje pris måste förhindra baronessan att stå vid kyrkdörren och blygas. Lagen förespråkade och ådömde ej kyrkoplikt om och ifall de ingick äktenskap. Men som ny rättegång vid Oppunda häradsrätt

stod för dörren i slutet av januari 1726, då lägesmålet ånyo skulle behandlas av häradsrätten, föreslog Johan Teller att hans tjänare Ivan Petrej i hemlighet skulle utspionera baronessans vistelseort i Västergötland. Där skulle Ivan, för att inte väcka obehörigas misstankar, uppträda och simulera sig vara en ambulerande gårds-musikant med sin polska krigsbytesfiol. Ivan skulle försöka komma till tals med Eva och till henne överbringa ett brev från Erik Giers. Han skulle även invänta baronessans svarsbrev. I dessa två brev skulle de älskande överens-komma, att i den händelse av ogynnsam utgång, av den blivande rättegången rörande deras åtrådda äktenskap, skulle de rymma ur landet. Där, i utlandet, kunde inte släkten hindra dem från att ingå äktenskap.
Inspektor Erik Giers antog med stor tack-samhet, detta, Johan Tellers förslag. De invigde Ivan Petrej i den hemliga planen, vilken han med verklig hänförelse bedyrade sig utföra till sina uppdragsgivares belåtenhet. Ryssen fick därmed också grundliga instruk-tioner och begav sig snabbt iväg med sin polska fiol för att söka reda på baronessan Eva Amalia Palbitzki. Tack vare ryssens fina spårsinne lyckades han överlämna brevet, i all gemytlighet, till baronessan. Han fick också svarsbrevet som skulle överlämnas till fäst-mannen Erik Giers. Därmed begav sig Ivan Petrej, glad i hågen, på hemresan och överlämnade, på rekordtid, baronessans svarsbrev till Erik.
Då Oppunda häradsrätt, den 28 januari 1726, åter uppropade lägesmålet mellan Erik Giers och Eva Amalia Palbitzki, var Erik i besittning av baronessans brev. Hon hade förtänksamt nog inte daterat eller undertecknat med sitt hela namn, utan endast med sitt namns initialer, E A P. Brevet, som av Erik Giers, uppvisades för häradsrätten, ansågs dock med sitt innehåll äga beviskraft. Häradsrätten ansåg också av flera andra skäl inte kunna avdöma målet detta vinterting. Härigenom vann Erik Giers tid, att med sin vän, ryssen Ivan Petrej, som vägvisare, uppsöka sin fästmö Eva samt enlevera henne från släktens internering, och rymma till Norge. Där, i Norge, vigdes de två. Då de sedemera, som äkta makar, återkom till Sverige, höll de åter bröllop för sina vänner och gynnare. Studeranden Johan Teller från Säby länsmansgård var hedersgäst. Ryssen Ivan Petrej var primas bland bröllops-musikanterna. Ivan hade tidigare komponerat en del folkmusik. Nu hade han, till detta bröllop, komponerat en pampig och vacker bröllopsmarsch till brudens och brudgummens ära. Den marschen spelade Ivan Petrej med virtuositet på sin polska krigsbytesfiol. Denna fiol finns ännu, år 1935, bevarad i musik-historiska museét i Stockholm. Likaså finns i musikarkivet därstädes även kopior av noterna till Ivans komposition, bröllopsmarschen, som Ivan spelade vid Erik Giers och Eva Amalia Palbitzkis bröllop,år 1726. Denna bröllops-march spelas mycket än i dag, år 1935, av spelmännen. Marschen kallas numera för Österåkers sockens brudmarsch.

Ovanskrivna är uppteckna efter hörsägen från kusken och orgeltramparen i Österåkers socken, Karl Fredrik Löthman, av mig, bondespelman Millerste-Kal. Karl Eriksson född 26 april 1881 i Säby, Österåkers socken, Sörmland. Tecknat Stockholm, 2 april 1935. Ur Millerste-Kals anteckningar. (Svenskan något bearbetad)

Karl Eriksson "Millerste-Kal" komponerade låtar och skrev texter.En dagbok finns bevarad efter honom och ingår i Nordiska muséets handskriftssamlingar. En kopia av dagboken finns i spelmans-förbundets arkkiv.

I DN:s söndagsbilaga 19/7 1936 intervjuas Millerste-Kal och man skriver bl.a. "Att vara fiolspelare, räknemaskins-reparatör och bygdeforskare på en gång är rätt bra presenterat och man kan väl knappast säga, att den yrkeskombinatio-nen hör till de alldagligaste. Den som icke destomindre valt den är den heder-värde bondespelemannen Milleste-Kal, alias Karl Eriksson, Kungsholmsgatan 25 i Stockholm, tidigare Säby Norrgård , Österåkers socken i Södermanland."

ALLSPEL

Ingvar Andersson

En spelmansstämma utan allspel är nog otänkbar i dag. Spelmansrörelsen började , som bekant, med spelmanstävlingar. På dessa finns det inga uppgifter om att allspel ingick i programmet. Snart nog övergår tävlingarna till mer konsertlika former och kallas då för spelmansstämmor. Då kommer också allspelet in i programmet, som en musikalisk ram kring stämman och också som en samlande faktor för spelmännen. Kanske fanns också manifestationstanken där, ett mäktigt klingande allspel med kanske hundra spelmän på scenen var en styrkedemonstration för spelmansmusiken i en tid då andra musikformer kom in i svenskt musikliv.

Finns det i dag någon stämma som inte börjar med allspel? Kanske, men av alla de stämmor jag varit på genom åren har jag inte stött på någon. För många spelmän är allspelet en stämmas höjdpunkt. För den publik som kommit för att lyssna är allspelet oftast det man ser fram emot. Därför är allspelet viktigt.

REPERTOAR

En av grundstenarna för ett bra allspel är att välja rätt repertoar. Det finns många bra låtar som ej lämpar sig för allspel. Det finns många "banala" låtar som är perfekta som allspelslåtar.

En allspelslåt skall vara vad jag kallar "självspelande" - Lätt att hänga med på om man inte kan den, lätt att lägga egna stämmor till, inte ha för krångliga harmonigångar. Vidare får den inte vara för kort. En total spellängd på uppemot tre minuter är önskvärd ur lyssnarens perspektiv. En låt som då måste repriseras fyra gånger är inte bra, den blir tjatig för både musikanter och publik. Vidare måste allspelsrepertoaren vara varierad till karaktär, taktart och tonart. Bara gånglåtar i D-dur skulle bli ganska tråkigt, både för musikanter och publik.

ATT LEDA ALLSPEL

Som en flock ystra kalvar om våren kommer de, spelmännen med sina instrument, upp på scenen för att spela tillsammans. Var och en med sin uppfattning om hur låtarna skall spelas.

De flesta också ovana att spela med en ledare eller dirigent. För att det då skall fungera bra ställs det stora krav på den som leder spelet. Den personen skall få flocken av spelmän att spela samma låt, spela rätt repris, hålla gemensamt tempo, få fram rätt karaktär på musiken samt, inte minst, att få spelmännen att vända sig mot publiken och se glada ut utan att missa något i musiken.

För ledaren räcker det inte med att starta och avsluta låten. Han eller hon skall, genom sitt sätt att agera, få samtliga ovanstående parametrar att fungera. Att leda ett allspel är inte ett hedersuppdrag, det är en uppgift som ställer stora krav.

Ledaren måste våga använda ett övertydligt kroppsspråk. Han skall visualisera karaktär, tempo, dynamik m.m. Han skall "se" alla musikanterna och de skall se honom. Att, som ledare, spela med själv i låtarna är inte nödvändigt, kanske inte ens önskvärt. Det kan vara svårt att förena det egna spelet med ledarfunktionen.

TILL ARRANGÖREN AV EN SPELMANSSTÄMMA

Om ni vill ha ett bra allspel, välj rätt ledare. Kontakta denne person i god tid så att han/hon får tid att förbereda sig. Välj, helst i samråd med den som skall leda spelet, ut de låtar som skall spelas. Se till att låtvalet finns med i inbjudan och annonsering så att deltagande spelmän är förberedda på det som komma skall. Se till att det avsätts tid för övning innan stämman börjas.

TILL DELTAGARNA

En grundförutsättning för att ett allspel skall låta bra är att de som deltager kan låtarna, känner till den harmoniska strukturen etc. Då kan man lägga mer energi på att verkligen spela än att bara "hänga med". Då blir det självklart också roligare att spela.

Kom i tid, om det finns tid reserverad för övning – missa inte den.

Placera dig så att du kan ha ögonkontakt med ledaren. Det är denne som skall bestämma tempo, karaktär , dynamik m.m. på det som spelas, inte den som står bakom dig och spelar fort och starkt.

Ge akt på ledarens signaler hela tiden.

TILL SIST

Glöm aldrig det viktigaste - SPELGLÄDJEN

SSR firar 60 år med allspelshäfte

Sveriges spelmäns riksförbund (SSR) firar i år 60-årsjubileum. För att fira detta skall man ge ut ett nytt allspelshäfte med tre låtar från varje landskapsförbund. **Nyköpingshus Spelmansgille**, som är direktanslutna till SSR sedan många år, har representerat Södermanland. Av de tio låtar som vi sände in tog man ut, Schottis på Thureholm, Slängpolska efter Melker Andersson (En sup till), samt Årdalapolska. Det görs också en inspelning av alla bidragen på en dubbel CD. För att få lokal dialekt på låtarna ville man ha en spelman från varje förbund som spelade upp respektive låt. Vi tog ut **Evert Lindberg** till detta hedersuppdrag och jag följde med som biträde till Sandviken. Inspelningen skedde i ett gammalt spelmanshem, som numera använd som spellokal av Sandvikens spelmanslag. För oss inom Nyköpingshus Spelmansgille känns det väldigt rätt att Evert fick göra denna inspelning och därmed bli dokumenterad för framtiden, tillsammans med andra duktiga spelmän från lanskapsförbunden. Vi kan inte tänka oss en mer representativ spelman från Sörmland. Evert Lindberg med tradition från bl.a Spel-Arvid Karlsson har varit spelledare i Nyköpingshus Spelmansgille under mycket lång tid och han har spelat åt Folkdanslaget på Nyköpinghus i över 50 år! Därigenom har han skaffat sig en gedigen kunskap om sörmländsk låttradition.

Mats Hedblom
Ordförande
Nyköpingshus Spelmansgille

Om att vara Musiklärare *eller* Sagan om Alice

Jag har jobbat som musiklärare i Kommunala Musikskolan i Trosa sen 1995 och i Gnesta sen 1997. Det börjar bli länge nu. De här åren har gett mig många såväl roliga som tråkiga erfarenheter och upplevelser. Att jobba som musiklärare, eller för all del lärare över huvudtaget, är att ständigt ge och ge. Jovisst får man tillbaka också, men oftast inte på långt när lika mycket som man ger ut. Det här är berättelsen om ett av undantagen, som gör att man orkar och vill fortsätta.
1997 började Trosa Musikskola med s.k. klassorkestrar. Alla barnen i åk. 4 skulle spela instrument. På skoltid. På skolans mussetimme. Obligatoriskt. Och vi på Musikskolan fick samtidigt möjlighet att träffa alla barnen i åk. 4. 100 %! Under ett helt år. Vilka möjligheter! Trosa kommun köpte in klassuppsättningar med instrument och barnen fick kostnadsfritt spela och låna hem sitt instrument under ett helt år! Ett instrument som läromedel i ämnet musik!
Två av kommunens sju åk. 4-klasser blev fiolklasser, som jag fick ta hand om. Den ena var stationerad på den lilla Kyrkskolan ute i Västerljung och den andra på Hedebyskolan i Vagnhärad. Till att börja med var allt jättekul! Nytt och spännande! Barnen var otroligt entusiastiska och ävenså jag. Ganska snart fann jag att i klasserna fanns det alltid ett eller ett par barn, som inte syntes. Barn som inte tog någon plats. Barn som "inte fanns". Och det var när ett av dessa osynliga barn fick tag i en fiol och plötsligt upptäckte att detta var deras grej, som det började hända saker! Barnet började lysa och började synas och höras. Det tog för sig i klassen och började att växa. Det är när såna saker händer, som det är värt att vara musiklärare!
I 1999 års fiolklass på Kyrkskolan fanns bl.a. en liten blyg flicka, som hette Alice. Det märktes dock ganska snart att det här med att spela fiol tyckte hon var jättekul och hon hade lätt för att lära och lyssnade intresserat. Precis en sådan elev man vill ha i Musikskolan. Men trots att det var så kul att spela fiol ville Alice hellre spela saxofon nästa år. Så synd, tänkte jag, men efter drygt en termin ringde mamma och undrade om Alice kunde få börja spela fiol. Också! Suget och längtan efter fiolspelet hade blivit för stor.
I Musikskolans stråkensemble var Alice aldrig särskilt framträdande. Hon gömde sig bakom fiolen och spelade försiktigt på sitt instrument. Men hon var alltid med, och när vi ordnade läger fanns hon alltid där, men lite ensam och fortfarande blyg. Efter hand växte kamratskapet i gänget och gruppen, som så småningom skulle kalla sig Petit Violon, började att formas. Låtlägret, utlandsresor med Musikskolan, besök på spelmansstämmor i Sörmland och andra "länder" och konserter m.m. spelade vart och ett en stor roll och gjorde sitt till för att stärka identiteten, självförtroendet och gemenskapen hos ungdomarna. Alice började att ta sig ton – dvs. hon började att spela ut på sitt instrument och när hon hösten 2005 kom in på Tessinskolans i Nyköping musikestetiska program fick hon möjligheter att ytterligare förkovra sig på såväl fiol som saxofon. Nu började Alice att blomma ut på allvar. All musik, som hon dittills hade förträngt och hållit inom sig, kom nu ut och en ny stor musikant var född. När Nyköpingshus Spelmansgille ringde mig och frågade om jag hade någon kandidat till deras stora stipendium var valet självklart. En ung artist inom folkmusiken med stora ambitioner och vilja och glädje i sitt spel och fortfarande med en stor utvecklingspotential är årets stipendiat Alice Andersson från Västerljung.
Som sagt var: Det är när såna saker händer, som det är värt att vara musiklärare!

Leif Johansson, fiol.mag.

Faktaruta:
Alice Andersson.
Född 1989.
Uppvuxen i Västerljung.
Bor numera i Nyköping.
Spelar fiol och saxofon.
Går andra året på Tessinskolans i Nyköping musikestetiska program.
Medlem i folkmusikgruppen Petit Violon.
Aktuell som 2006 års mottagare av Stipendium till Erik Fredrikssons minne.

Gnestastämman 2007

Årets Gnestastämma var den 23:e i ordningen. Dagens inleddes med danskurs i slängpolskor från 1700-talet och låtspelskurs i slängpolskor från Småland. Danskursen leddes av rutinerade paret Ellge Jacobsson och Karin Hansen medan Lars Garén svarade för musiken - den här gången på oktavfiol. Spelkursen leddes av Lena Odén och båda kurserna lockade många deltagare.

Det övriga programmet inleddes av Leif Johansson med Petite Violon som spelade från stora scenen i filmsalen, medan Musikskolans elever spelade i entréhallen fram till klockan 13.00. Konserten på stora scenen i det här året var av litet annorlunda slag - nämligen Benny Johanssons omtalade "Anunds träta och batalj" – en skröna från vikingatid. Den framfördes av Henrik Eriksson, virtuos på nyckelharpa, och Benny Johansson, riksspelman på klarinett men nu huvudsakligen spelandes nyckelharpa, samt Ola Söderström som berättade och spelade mandola. Programmet har framförts nära 20-talet gånger på teatrar, kyrkor och andra scener och nu alltså som inledning på en spelmansstämma. Talrik publik i salen och stor uppskattning.
Sten Eriksson ledde allspelet på den överfulla scenen.
Eftermiddagens uppspel höll genomgående hög klass. Glädjande att se så många unga skickliga spelmän visa upp sig. Åsa Englund-Jacobsson framträdde med sin barngrupp i ett kort men fartfyllt dansinslag.. Bör sägas också att ljudtekniken var mycket bra vilket bidrog till att programmet blev extra njutbart.
Kvällen dans lockade stor publik och arrangörerna kunde glädja sig åt ännu en lyckad spelmans-stämma i Gnesta.
Lite smolk i glädjebägaren dock att det under natten försvann en dyrbar mikrofon och likaså att Benny Johanssons originalmanus saknas. Men förhoppningsvis kommer de tillrätta. Upplysningar kan lämnas till Sten Eriksson, Gnesta eller Sörmlandslåten.

Spelmansstämman i Eskilstuna i ny lokal

Eskilstuna spelmansgilles traditionella spelmansstämma första lördagen i mars flyttar i år till Munktellarenans Utbildningslokaler, Eskilstuna (se annons). Stämman startade 1988 i dåvarande Folkets Hus. Sedan denna lokal ombildats till Studenternas hus har spelmansstämman hållits i aulorna på två centralt belägna skolor, Rinmansskolan och Sankt Eskilsskolan.

Munktellarenan är inrymd i Bolinder-Munktells gamla industrilokaler som byggts om. Lokalerna rymmer, förutom inomhusarena för friidrott, speciella banor och lokaler för olika idrotter, serveringar samt Eskilstunas nya konstmuseum. Arenaområdet ligger fem kvarter väster om vår stora kyrka med två torn, Klosters kyrka, "på andra sidan ån" i förhållande till tidigare lokaler för spelmansstämman. Anledningen till lokalbytet är att vi får mer ändamålsenliga lokaler med allt i ett plan samt bättre möjligheter till dans.

Bo Björkman, spelmansgillets ordförande

Zornmärkesuppspelningarna 2007

Zornmärkesuppspelningarna är en av de mest traditionstyngda händelserna i folkmusiksverige. Varje år spelar mellan 50 och 100 spelmän upp för en jury för att söka erhålla titeln riksspelman. 2007 är det Skånes Spelmansförbund som står som värd och redan nu har planeringen börjat för att göra detta till ett av paradarrangemangen under folkmusikåret.
Skånes Spelmansförbund har med stöd av Musik i Syd utropat 2007 till ett folkmusikår i Skåne. Under året skall landskapet sjuda av folkmusik och förhoppningen är att alla skåningar någon gång under året skall ha stött på skånsk folkmusik i en eller annan form men av hög kvalitet. Till de större evenemang som planeras hör Zornmärkesuppspelningarna, som kommer gå av stapeln i samband med Degebergastämman, samt ett jubileum av spelmanstävlingen i Lund 1907.

Riksspelmannen Björn Ranung avliden

Gode vännen och spelkollegan Björn Ranung, född i Jämtland i maj 1939, har avlidit. Han lämnade jordelivet dan före julafton 2006.

Björn var munspelman. Riksspelman blev han år 2003 i Västerås. Den första låt som han spelade för mig var en egen komposition, "Polska mellan Morjhult och Ödenäs" som han för övrigt vann en polsketävling med. Den polskan blev inledningen till en lång musikalisk vänskap. Jag minns med glädje alla de resor vi gjort tillsammans till spelträffar och spelmansstämmor runt om i landet där vi ofta spelade Jämtlåtar och Medelpadslåtar ur vår gemensamma repertoar.

Tillsammans bildade vi munspelsföreningen Harmonika med årlig munspelsstämma i Farsta. Föreningen fyller tio år i juni 2007. Medlemstidningen Munspelsmannen, som är Björns verk, har blivit en succé tack vare hans välskrivna artiklar, ofta med egna illustrationer.

Bilden av Björn som den lågmälde och blygsamme virtuost skönspelande munspelsmannen finns för resten av mitt liv i mitt minne.

Stockholm den 9 januari 2007

Bo Gabrielsson

SÖDERMANLANDS SPELMANS-FÖRBUND.

De åldriga låtar, vilka en gång ljödo i förfädrens lekstugor och gåvo glans åt deras glada högtider, utgöra en del av landskapets folkliga kultur, som Spelmansförbundet i Södermanland vill bevara och skänka nytt liv. Bröllopsmusik och gånglåtar, polskor och gammalvalser, alla dessa i landskapet diktade eller omskapade melodier, som länge varit hotade av förintelse, samlas nu och spelas av våra bygdespelmän. Jämte denna kulturhistoriska inriktning, vid vilken samarbete sökes med övriga på området verksamma hembygdsförbund, har Spelmansförbundet satt som sitt mål att åstadkomma ett fast vänskapsband mellan de olika bygdernas spelmän och genom musikstipendier åt de yngre eller på annat sätt stödja medlemmarnas intresse för äkta folkmusik.

Det bästa sättet att göra den gamla goda allmogemusiken känd och värderad i vida kretsar är att låta spelmännen själva få framföra sina fäderneärvda melodier inför en större allmänhet. När Anders Zorn tillsammans med folkmusiksamlaren Nils Andersson anordnade den första spelmanstävlingen år 1906 vid Gesunda i Dalarna, framfördes ett initiativ av betydande räckvidd. Landskap efter landskap upptogo denna lyckliga idé.

I Sörmland hölls den första spelmanstävlingen i Flen den 24 juli 1910. Ej mindre än 45 spelmän anmälde sig hos arrangören, redaktör E. Gombrii, och få av dem uteblevo. På den vackra Orrestabacken samlades över 1.000 åhörare, en för den tiden stor tillslutning, som tydligt utvisade sörmlänningarnas uppskattning av hembygdens folkliga toner. »Man fick höra allt möjligt. Sprittande glad dansmusik och veka, melankoliska låtar.»

Först mer än ett årtionde senare, vid den s. k. Sörmlandsstämman i Malmköping under midsommarhelgen år 1922, ägde nästa spelmanstävlan rum med ett 40-tal spelmän. Då beslöts även bildandet av ett sörmländskt spelmansförbund, och en kommitté tillsattes för att utreda frågan. Fastare form fick förbundet år 1925, då stadgar antogos. Vid midsommartinget i Malmköping detta år hade ett flertal bygdespelmän medverkat, och i november kallades spelmännen till stämma i Nyköping och Oxelösund, där också följande års samling hölls.

Full vind i seglen ernådde Spelmansförbundet år 1927 vid stämman å Julita skans den 12 augusti. Under de mäktiga lönnarna invid löjtnant Bäckströms populära hembygdsmuseum infann sig en skara på omkring 4,000 sörmlänningar, vilka ville lära känna spelmännens tolkning av föregående generationers tonvärld. Denna storartade uppmarsch kring hembygdens låtar kom som en glädjande överraskning för Spelmansförbundet och blev en ytterligare sporre till fortsatt verksamhet i hembygdsvårdens tjänst. Att intresset för de folkliga melodierna ej var en tillfällig strömning framgick av de följande årens stämmor vid Julita skans och Vibyholm - med dubbelt större tillslutning. Genom att göra dessa låtuppvisningar i de lummiga lunderna vid herrgårdarna till omtyckta, myllrande folkfester har Sörmlands befolkning givit Spelmansförbundet ett ovärderligt stöd. På sin plats i hembygdsvårdens breda front kunna spelmännen nu med tillförsikt arbeta vidare för den sörmländska folkmusikens framgång och fördjupning

Förbundets arbetsfält, den folkliga musiktraditionen i landskapet, kan ännu giva goda skördar. Allt sedan den förste sörmländske folkmusiksamlaren för över 100 år sedan började med uppteckningen av hembygdens låtar har mycket tillvaratagits, och ännu finnas trakter i Sörmland, som ej genomsökts. Bland förbundets medlemmar finnas vördnadsvärda åldringar; vilka själva levat med i den gamla traditionen och därför giva en slags apostolisk succession åt den yngre spelmansgenerationen. De gamla berätta om hur vissa melodier hade sin särskilda användning t. ex, vid bröllopen. Om ridmarschen, till vars toner bröllopståget i äldre tider red till kyrkan; om brudmarschen vid intåget i kyrkan; om steklåten under bröllopsmåltiden; om skänklåten, som spelades vid insamlingen av gåvorna till brudparet och så vidare. Dessa låtar mana fram en bild av svunna seder. En brudskålsmelodi från Vingåker kan föras tillbaka till 1600-talets skålstycke Rundå, de högtidliga skålarnas musik. Med just dessa tongångar ha våra stora Carlar hyllats under pokalers klang.

Blyg och försagd kan kanske allmogemusiken befinnas vara bland allt nytt, som tränger fram med ljudlig röst. Traditionen är som en spröd ton från ett åldrigt instrument: stämningsväckande, försynt värdig. För Spelmansförbundet äro de låtar, som gett färg och must åt de sörmländska bygdernas folkliv, icke blott värdefulla antikviteter utan även en levande verklighet, vilken ännu har något att säga. Måtte den säregna tonen av svensk folklig låt aldrig försvinna - dessa ord kunde vara Spelmansförbundets lösen.

*

Förbundets verksamhet leddes under åren 1925-31 av handlanden Seth Carlsson j:or, Strångsjö. Med stor tacksamhet skola spelmännen minnas sin förste ordförandes insats. Lantbrukaren Ivar Hultström, Fors säteri. Flodafors, inträdde i år som förbundets ordförande.

NILS DENCKER (1931)

(Ur skriften Sörmlandsstämman i Malmköping 21-24 juni 1931)

CD med Anders Larsson och Patrik Andersson

Anders och Patrik: På väg

Anders Larsson och Patrik Andersson hör till några av landets mest meriterade folkmusiker som med fokus på lekfullhet och improvisation skapar modern folkmusik med djupa rötter i traditionen. Efter sin tid med folkmusikgrupper som Envisa, B.A.R.K och Svanevit är Anders Larsson redan välkänd på den svenska folkmusikscenen. Han är dessutom den ende (!) professionellt verksamme manlige folksångaren i Sverige. Patrik Andersson å sin sida är en formidabel spelman och en av de mest eftersökta folkmusikerna just nu. De undervisar båda på den prestigefyllda folkmusikutbildningen vid Malungs folkhögskola och har haft ett givande samarbete under lång tid, inte minst som musiker till dansgruppen Sinkelipass. Det har alltid varit stor efterfrågan på Anders och Patriks musik på CD och det är med andra ord verkligen dags för den första gemensamma skivan!

Medverkande:

Anders Larsson *sång, mandola*
Patrik Andersson *fiol*

Nordic Tradition Records NTCD05 Distribution CDA

foto:Maria Larsson

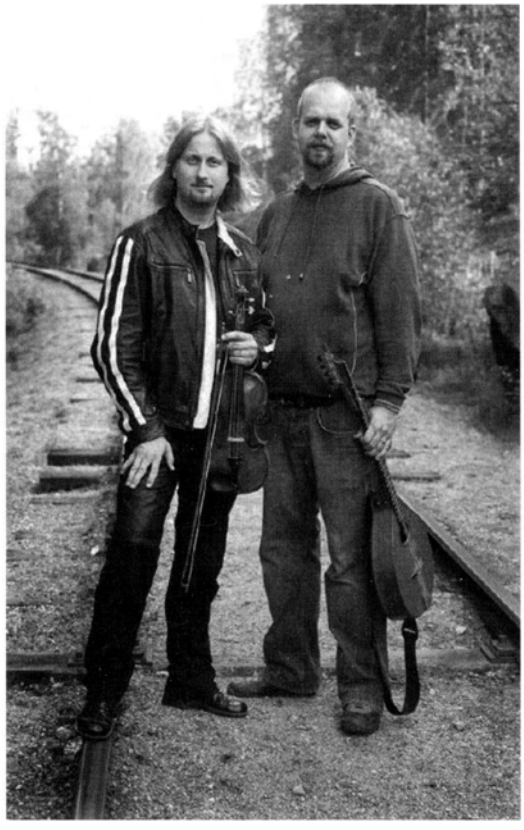

SVENSKA FOLKDANSRINGEN
Anmälan till
ZORNMÄRKESUPPSPELNING 2007
i SKÅNE

Årets uppspelningar sker från den 11 juni till den 15 juni i Degeberga.
Utdelningen av märken och diplom sker lördagen 16 juni vid Rikspelmanstämman

Namn:.....

Adress:.....

Postnr: .....Postadress:.....

Tel bostad: ..... Född den:.....

Mobil: ..... E-post:.....

Jag spelar upp på (instrument):.. .....

Jag spelar företrädesvis låtar från: ....

Jag har senast deltagit i Zornmärkesuppspelningarna / år:.....

Erhållit diplom år:.....Zornmärket i brons år:..... Diplom efter bronsmärket år: .....

Är medlem i Svenska Folkdansringen?.....Är medlem i SSR/Spelmansförbund:.....

Jag kan spela upp den 11 juni, 12 juni, 13 juni, 14 juni eller 15 juni.

OBS! Om det blir få anmälningar blir det inga uppspelningar den 11 juni

Vid uppspelningen skall minst tre låtar kunna spelas upp inför juryn.
Berättigad att spela upp är man från och med det kalenderår man fyller 16 år.
Anmälan skall vara Folkdansringen tillhanda senast den 23 april.
OBS! Anmälan är giltig först när anmälningsavgiften är inbetald.

Har Du frågor om uppspelningarna, ring gärna Zornmärkesnämndens ordförande, Gunilla Grindsäter 018- 12 14 92 eller 0733-25 63 14, E-post g.grindsater@telia.com
Anmälan sänds till: Zornmärkesnämnden Svenska Folkdansringen, Box 34056, 100 26 Stockholm
Telefon 08-695 00 15 Fax: 08-695 00 22
Anmälnings blankett kan hämtas på www.folkdansringen.se
Anmälningsavgiften 600:- kronor inbetalas på postgiro 60 47 83 -1, Svenska Folkdansringen.
Märk talongen: Zornmärkesuppspelning 2007.

Arrangörer: Svenska Folkdansringen och Skånes Spelmansförbund.

INBJUDAN TILL
2007 ÅRS
SPELMANSSTÄMMA
i Eskilstuna

Eskilstuna Spelmansgilles traditionella mars-stämma

Lördagen den 3 mars kl 13.00 på MUNKTELLARENAN

Spelstugor kl 10.00-12.00

För fiol- och nyckelharpsspelare **Elin Skoglund** och **Edward Anderzon**. 50 kr.

Om du spelar gitarr kommer hjälpen från **Nicklas Willén** 50 kr.

Visstuga kl 15.00 - Kom och sjung med **Inga-Maj Tisserant**. 50 kr.

Dans kl 18.00 - "Gammalt", polskor och gillesdanser.

Eftermiddagens hållpunkter:

- Kl. 13.00 Öppnas stämman med allspel
- Gästartisterna bjuder på c:a 30 minuter örongodis
- Årets gäster: ENE = Elin Skoglund, Nicklas Willén, Edward Anderzon
- samt Inga-Maj Tisserant
- Visstugan pågår parallellt med scenspelet från kl 15.00, se ovan!
- Ca kl 14.30 slår Rekarne Folkdans Gille "klackarna i taket"
- Detta varvas med lokala och tillresta spelgrupper och solister till en härlig folkmusiktårta, kom och ta för dig! Obs! Anmälan till scen- och dansspel!
- Kl. 17.00 avslutas stämman med allspel.
- Dansen tar vid i anslutning till kaféet kl 18.00.

Se och hör **ALLSPELSLÅTARNA** på **www.leffew.tk** (STÄMMOR)

"Lästringe gånglåt" av Anders Andersson
"Va' ja' har lovat...", hamburska efter Lars Edvard Ölin, Fogdö.
"Schottis från Rejmyre" , efter C. A. Lindblom, Rejmyre
"Edvards vals" efter Edvard Pettersson, Skedbokvarn
"Båtsman Däck", polska från Uppland
"Flickorna di skulle stöpa ljus..." polka efter Oskar i Bogsta
"Äppelbo gånglåt" från Dalarna
"Vendelpolska" från Uppland
"Västermo brudmarsch", efter Hugo Pettersson, Eskilstuna

Goda möjligheter till "buskspel" i stora och små rum

FRI ENTRÉ

ENKLARE MAT, MACKOR, KAFFE OCH BULLAR PÅ BOTTENVÅNINGENS CAFÉ

Upplysningar och anmälan till scen- och dansspel:

Christer 0152-703 67, Bosse 016-42 07 15

Arrangörer är Eskilstuna Spelmansgille.

Medarrangörer är Södermanlands Spelmansförbund och Eskilstuna Kultur.

Österåkers brudmarsch,efter Carl Gustav Axelsson,Floda. (1892-1975)

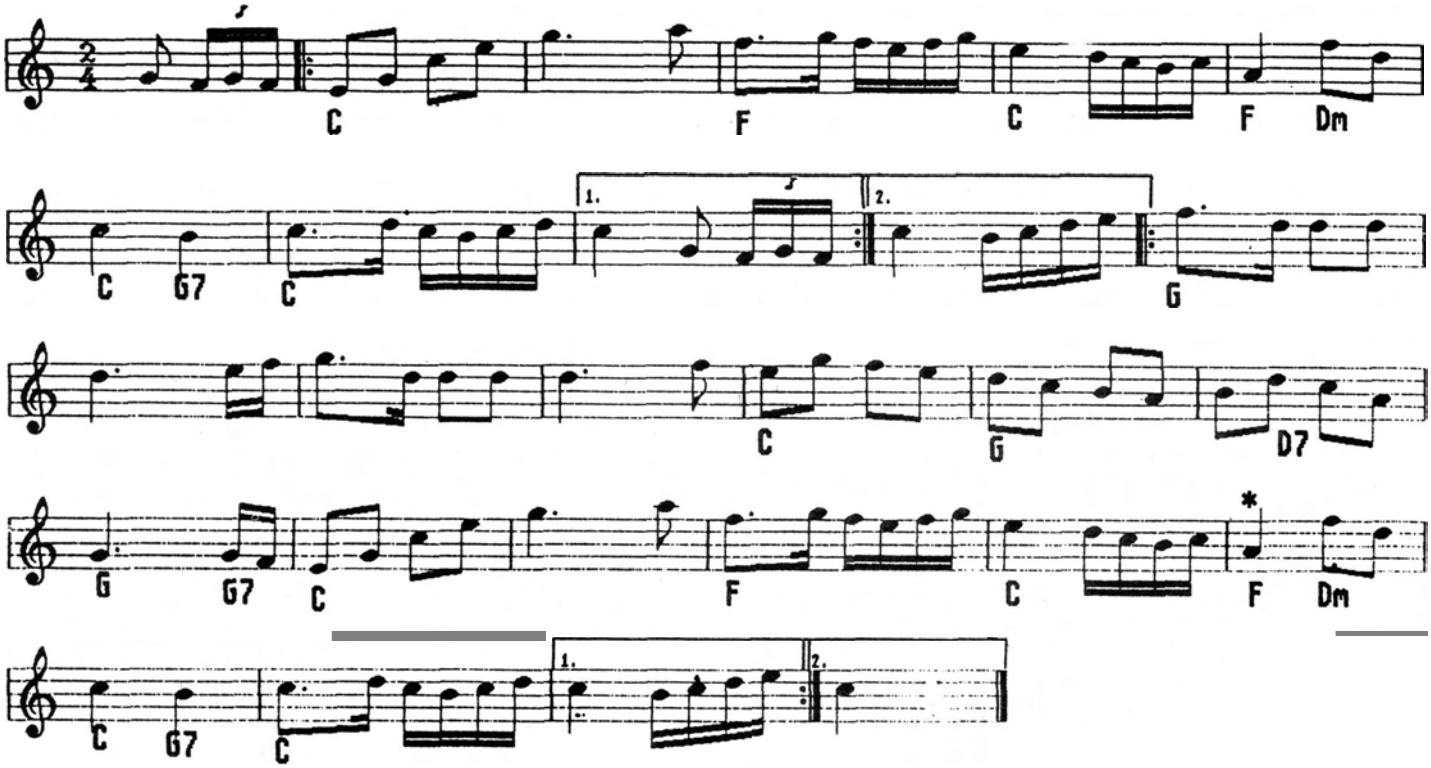

* Sista gången.

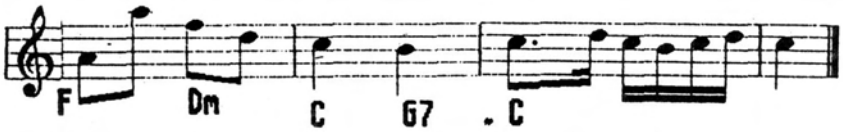

Aktuella spelmansstämmor

3 mars	Vårstämma i Eskilstuna, Munktellarenan
10 juni	Vingåkerstämman i Viala hembygdsgård
17 juni	Arboga möte
23 juni	Midsommarstämman på Julita skans
11 augusti	Fogdö
12 augusti	Spelmansstämman på Nyköpingshus
18 augusti	Trädgårdstorp, Tullinge
19 augusti	Spelmansstämma i Nykvarn, Smedsbygget

Information finns på hemsidan samt kommer i nr 2-2007

B Föreningsbrev

Returadress Södermanlands Spelmansförbund
Johansvägen 16, 151 39 SÖDERTÄLJE
Avs. Kurts Bokbinderi AB, Box 146, 631 03 Eskilstuna

Svenska låtar, Södermanland
Faksimil av orginalutgåvan från 1935
Pris 50:-

A G Rosenberg
420 Svenska Danspolskor
från Södermanland och andra landskap
Pris 70:-

Sörmländska visor del I, II, III
Visor för praktiskt bruk från den sörmländska traditionen. 30-tal visor/del
Pris 20:-/st

A P Andersson
75 låtar och visor från Södermanland och Närke uppt. 1880 av skolläraren i V:a Vingåker, August Petter Andersson
Pris 60:-

August Karlssons låtar
49 låtar från södra Uppland och norra Sörmland som August Karlsson spelade dem.
Pris 50:-

Erikssons notbok
Låtar från norra Sörmland
Faksimilutgåva 2005
Pris 75:-

50 Sörmlandslåtar för två fioler
Utgiven till minne av Olof Andersson
Arrangerade av O A
Pris 50:-

Sörmländska Brudmarscher
I arrangemang för orgel
Pris 40:-

Folkmusik från norra Södermanland
K P Leffler 1899-1900 Faksimilutgåva
Pris 75:-

C A Lindblom
97 låtar hämtade ur två spelmansböcker från 1853 och 1856 med historik om spelmännen
Pris 50:-

Sörmländska allspelslåtar I & II
Pris 20:-/st

I den sköna Vingåkersbygden
Folkmusik från Vingåker med Simmings, Anita Hedlund och Christina Frohm
Pris 30:- kassett

Välkommen till världen
Visor för små och stora barn från den sörmländska traditionen.
Pris 30:- kassett

Mina 80 år som spelman 1916-1996
Axel Andersson, minnesbok
Pris 160:-

Ring din beställning till Torsten Gau, tel 016-42 00 70 eller skriv till honom på adress Mestavägen 1 A 632 36 ESKILSTUNA, så får du ett paket med faktura.
Porto/fraktkostnad tillkommer på angivna priser.

GAPPE & SPORRE TRYCKERI AB, E-TUNA